YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

13 päivänä marraskuuta 2003 *

Asiassa C-294/01,

jonka Tribunale civile di Bologna (Italia) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Granarolo SpA

vastaan

Comune di Bologna

ennakkoratkaisun raakamaidon, lämpökäsitellyn maidon ja maitopohjaisten tuotteiden tuotantoa ja markkinoille saattamista koskevista terveyssäännöistä 16 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/46/ETY (EYVL L 268, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 13.12.1994 annetulla neuvoston direktiivillä 94/71/EY (EYVL L 368, s. 33), kuluttajalle myytäväksi tarkoitettujen elintarvikkeiden merkintöjä, esillepanoa ja mainontaa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 18 päivänä joulukuuta 1978 annetun neuvoston direktiivin 79/112/ETY (EYVL 1979, L 33, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 27.1.1997 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 97/4/EY (EYVL L 43, s. 21), ja elintarvike-erän tunnistamismerkinnöistä 14 päivänä kesäkuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/396/ETY (EYVL L 186, s. 21) tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: neljännen jaoston puheenjohtaja C. W. A. Timmermans, joka toimii viidennen jaoston puheenjohtajana, sekä tuomarit P. Jann ja S. von Bahr (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M.-F. Contet,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Granarolo SpA, edustajanaan avvocato G. Forte,

— Italian hallitus, asiamiehenään I. M. Braguglia, avustajanaan avvocato dello Stato M. Fiorilli,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään C. Cattabriga ja L. Visaggio,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Granarolo SpA:n, edustajinaan G. Forte ja avvocatessa C. Marinuzzi, Italian hallituksen, asiamiehenään M. Fiorilli, Saksan hallituksen, asiamiehenään

W.-D. Plessing, ja komission, asiamiehenään C. Cattabriga, 26.9.2002 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 6.3.2003 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Tribunale civile di Bologna on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 24.5.2001 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 23.7.2001, EY 234 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen raakamaidon, lämpökäsitellyn maidon ja maitopohjaisten tuotteiden tuotantoa ja markkinoille saattamista koskevista terveyssäännöistä 16 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/46/ETY (EYVL L 268, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 13.12.1994 annetulla neuvoston direktiivillä 94/71/EY (EYVL L 368, s. 33; jäljempänä direktiivi 92/46/ETY), kuluttajalle myytäväksi tarkoitettujen elintarvikkeiden merkintöjä, esillepanoa ja mainontaa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 18 päivänä joulukuuta 1978 annetun neuvoston direktiivin 79/112/ETY (EYVL 1979, L 33, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 27.1.1997 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 97/4/EY (EYVL L 43, s. 21; jäljempänä direktiivi 79/112/ETY), ja elintarvike-erän tunnistamismerkinnöistä 14 päivänä kesäkuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/396/ETY (EYVL L 186, s. 21) tulkinnasta.

2 Tämä kysymys on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Granarolo SpA (jäljempänä Granarolo), joka on Bolognaan (Italia) sijoittautunut yhtiö, ja Comune di Bologna ja joka koskee sakkoa, jonka viimeksi mainittu on määrännyt kyseiselle yhtiölle sen vuoksi, että yhtiö ei ole noudattanut Italian lainsäädäntöä, jonka mukaan korkeassa lämpötilassa pastöroidun maidon säilyvyysaika on neljä päivää.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 Direktiivin 92/46/ETY 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että lämpökäsiteltyä kulutukseen tarkoitettua maitoa ei saateta markkinoille, ellei se täytä tiettyjä erityisesti kyseisen direktiivin liitteessä C olevassa I luvussa lueteltuja vaatimuksia.

4 Liitteessä C olevan I luvun A kohdan 4 alakohdan a alakohdan ii alakohdassa säädetään seuraavaa:

"Pastöroitu maito:

— —

ii) maidon on reagoitava negatiivisesti fosfataasitestiin ja positiivisesti peroksidaasitestiin. Peroksidaasitestiin negatiivisesti reagoivan pastöroidun maidon tuotanto on kuitenkin sallittua sillä edellytyksellä, että maito merkitään 'korkeassa lämpötilassa pastöroiduksi'."

5 Direktiivin 92/46/ETY liitteessä C olevan II luvun C kohdan toisen luetelmakohdan mukaan mikrobiologiset vaatimukset, joita sovelletaan viimeisen käyttöpäivän osalta laitoksen omistajan tai johtajan määräämin ja valvomin edellytyksin, asetetaan saman direktiivin 31 artiklassa säädettyä menettelyä noudattaen.

6 Direktiivin 92/46/ETY liitteessä C olevan IV luvun B kohdan 3 ja 4 alakohdassa asetetaan tiettyjä maitotuotteiden päällysmerkintöihin liittyviä vaatimuksia. Etiketistä on tarkastusta varten selvästi käytävä ilmi valmistuksen lopuksi käytetyn mahdollisen lämpökäsittelyn laatu ja sellaisten maitopohjaisten tuotteiden osalta, joissa voi esiintyä mikrobien kasvua, viimeinen käyttöpäivä tai vähimmäissäilyvyysaika, tämän kuitenkaan rajoittamatta direktiivin 79/112/ETY säännösten noudattamista.

7 Direktiivin 79/112/ETY 3 artiklan 1 kohdan 4 alakohdassa säädetään, että elintarvikkeisiin on pakollisesti merkittävä erityisesti vähimmäissäilyvyyspäivämäärä * tai jos kyseessä on mikrobiologisesti erittäin helposti pilaantuva elintarvike, päivämäärä, jota ennen tuote on käytettävä **

8 Direktiivin 79/112/ETY 9 artiklan 1—4 kohdassa täsmennetään, että elintarvikkeen vähimmäissäilyvyysajalla tarkoitetaan ajankohtaa, johon saakka kyseinen elintarvike asianmukaisesti säilytettynä säilyttää erityisominaisuutensa. Ajankohta ilmoitetaan ilmaisulla "parasta ennen" tai ilmaisulla "parasta

* — (date de durabilité) toisissa säännöksissä "vähimmäissäilyvyysaika"
** —(date limite de consommation) toisissa säännöksissä "viimeinen käyttöpäivä"

ennen — — loppua". Edellä tarkoitettuihin tietoihin on tarvittaessa liitettävä säilytysohje, jota noudattamalla tuote säilyy ilmoitetun ajan.

9 Direktiivin 79/112/ETY muuttamisesta 14.6.1989 annetulla neuvoston direktiivillä 89/395/ETY (EYVL L 186, s. 17) käyttöön otetussa direktiivin 79/112/ETY 9 a artiklassa säädetään, että mikrobiologisesti erittäin helposti pilaantuvissa elintarvikkeissa, jotka ovat omiaan lyhyessä ajassa muodostamaan välittömän terveysvaaran, on vähimmäissäilyvyyspäivämäärän sijasta oltava päivämäärä, jota ennen tuote on käytettävä. Päivämäärän edessä on oltava sanat "käytettävä ennen". Näiden tietojen yhteydessä on esitettävä noudatettavat säilytysohjeet. Kyseisessä päivämäärässä on selvästi ja seuraavassa järjestyksessä oltava päivä, kuukausi ja mahdollisesti vuosi.

10 Direktiivin 79/112/ETY 14 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on oltava säätämättä tarkempia vaatimuksia tavasta, jolla 3 artiklassa ja 4 artiklan 2 kohdassa säädetyt tiedot on ilmoitettava, kuin siitä 3—11 artiklassa jo säädetään."

11 Direktiivin 79/112/ETY 15 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltiot eivät saa estää sellaisten elintarvikkeiden kauppaa, jotka ovat tämän direktiivin säännösten mukaisia, soveltamalla kansallisia elintarvikkeiden merkintöjä ja esillepanoa koskevia säännöksiä, joita ei ole yhdenmukaistettu.

2. Mitä 1 kohdassa säädetään, ei sovelleta kansallisiin säännöksiin, joita ei ole yhdenmukaistettu ja joiden perusteena on:

— kansanterveyden suojeleminen;

— petollisten toimien torjuminen, edellyttäen, etteivät sellaiset säännökset ole omiaan estämään tässä direktiivissä annettujen määritelmien ja sääntöjen soveltamista;

— teollisen ja kaupallisen omaisuuden suojeleminen, alkuperämerkintöjen ja rekisteröityjen tavaramerkkien suojeleminen sekä vilpillisen kilpailun estäminen."

Kansallinen lainsäädäntö

12 Disciplina del trattamento e della commercializzazione del latte alimentare vaccino -nimisen lain nro 169 (lehmänmaidon käsittelyä ja kauppaa koskevasta säädöskehyksestä annettu laki), joka annettiin 3.5.1989 (GURI nro 180, 11.5.1989, s. 1996; jäljempänä laki nro 169/89), 1 §:ssä määritellään välittömästi ihmisravinnoksi tarkoitetun maidon ominaisuudet. Tällainen maito on muun muassa käsiteltävä maidonkäsittelylaitoksessa ainakin sallitulla lämpökäsittelyllä tai vaikutukseltaan vastaavalla hyväksytyllä käsittelyllä.

13 Lain nro 169/89 2 §:ssä täsmennetään, että ihmisravinnoksi tarkoitetun maidon sallitut lämpökäsittelyt ovat seuraavat:

"a) pastörointi: lämpökäsittely vähintään 15 sekunnin ajan jatkuvassa lämpövirrassa kiehumispistettä alemmassa mutta 72 celsiusastetta korkeammassa lämpötilassa tai kestoltaan sellainen käsittely vastaavan lämpömäärän saavuttamisen mahdollistavassa lämpötilassa, jotta varmistetaan kaikkien patogeenisten pieneliöiden ja saprofyyttisen mikrobiflooran merkittävän osan tuhoutuminen siten, että kemialliset, fysikaaliset ja aistinvaraiset muutokset ovat mahdollisimman vähäisiä;

b) sterilointi: lämpökäsittely, joka on omiaan varmistamaan kaikkien maidossa olevien pieneliöiden tuhoutumisen tai estämään lopullisesti niiden lisääntymisen."

14 Lain nro 169/89 2 §:n nojalla terveysministerin ja maa- ja metsätalousministerin yhteisellä päätöksellä voidaan hyväksyä muita käsittelyjä, jotka riippuvat erityisesti teknologian kehityksestä tai yhteisön lainsäädännöstä.

15 Lain nro 169/89 3 §:ssä määritellään pastöroidun maidon käsite seuraavasti:

"Maito, joka on pastöroitu ja

a) reagoi negatiivisesti alkaliseen fosfataasitestiin

b) jossa liukoista denaturoimatonta seerumin proteiinia on vähintään 11 prosenttia kaikesta proteiinista

sitä käytettäessä."

16 Käsitteen "tuore pastöroitu maito" määritelmä esitetään lain nro 169/89 4 §:ssä seuraavasti:

"Tuoreella pastöroidulla maidolla tarkoitetaan maitoa, joka saapuu raakamaitona käsittelylaitokseen ja

a) joka reagoi negatiivisesti alkaliseen fosfataasitestiin

b) jossa on liukoista denaturoimatonta seerumin proteiinia vähintään 14 prosenttia kaikesta proteiinista

c) joka reagoi positiivisesti peroksidaasitestiin

yhden lämpökäsittelyn jälkeen lypsyä seuraavien 48 tunnin aikana sitä käytettäessä."

17 Lain nro 169/89 4 §:n nojalla tuore pastöroitu maito voidaan määritellä "korkealuokkaiseksi tuoreeksi pastöroiduksi maidoksi", jos sitä käytettäessä sen liukoisten denaturoimattomien seerumin proteiinien pitoisuus on vähintään 15,50 prosenttia kaikesta proteiinista ja jos se on saatu raakamaidosta, joka tulee suoraan navetasta tai keräilykeskuksista (maito-osuuskunnat tai maitokonsortiot) ja joka vastaa ministeriön asianomaisella päätöksellä vahvistettuja tiettyjä hygieenisiä ominaisuuksia ja koostumusta.

18 Lain nro 169/89 5 §:n, jonka otsikkona on "Pastöroimalla käsiteltyä maitoa koskevat yleiset säännökset", 3 momentissa säädetään seuraavaa:

"Maitolajin nimityksen, sellaisena kuin se on määritelty 3 ja 4 §:ssä, on oltava kokonaisuudessaan pakkauksen samassa näkökentässä, jossa on ilmoitettava käyttöaika maininnalla 'käytettävä ennen', jota seuraa päivä, kuukausi ja vuosi. Säilyvyysaika ei saa ylittää neljää päivää laskettuna pakkaamisesta."

19 Decreto del Presidente della Repubblica nro 54, Regolamento recante attuazione delle direttive 92/46/CEE e 92/47/CEE in materia di produzione e immissione sul mercato di latte e di prodotti a base di latten (asetus maidon ja maitopohjaisten tuotteiden tuotannosta ja markkinoille saattamisesta annettujen direktiivien 92/46/ETY ja 92/47/ETY täytäntöönpanosta), joka on annettu 14.1.1997 (GURI nro 59, täydennysosa, 12.3.1997, s. 1200; jäljempänä asetus nro 54/97) 5 §:n säännökset, jotka koskevat lämpökäsitellyn maidon tuotantoa, pakkaamista, päällysmerkintöjä, varastointia ja kuljetusta, ovat sisällöltään samankaltaiset kuin direktiivin 92/46/ETY 5 artikla. Kyseisen asetuksen liitteeseen C sisältyvät direktiivin 92/46/ETY liitteessä C olevan I luvun A kohdan 4 alakohdan a—d alakohdassa sekä samassa liitteessä olevan IV luvun B kohdan säännökset.

20 Decreto legislativo nro 109, Attuazione delle direttive 89/395/CEE e 89/396/CEE concernenti l'etichettatura, la presentazione e la pubblicità dei prodotti alimentarilla (asetus elintarvikkeiden merkinnöistä, esillepanosta ja mainonnasta annettujen direktiivien 89/395/ETY ja 89/396/ETY täytäntöönpanosta), joka on annettu 27.1.1992 (GURI nro 39, täydennysosa, 17.2.1992, s. 501; jäljempänä asetus nro 109/92), saatetaan direktiivit 89/395/ETY ja 89/396/ETY osaksi Italian lainsäädäntöä.

21 Asetuksen nro 109/92 3 §:n 1 momentin d kohdassa toistetaan sanatarkasti direktiivin 79/112/ETY 3 artiklan 1 kohdan 4 alakohdan sisältö.

22 Asetuksen nro 109/92 10 §:ssä, jolla pannaan täytäntöön direktiivin 9 ja 9 a artikla, säädetään seuraavaa:

"1. Elintarvikkeen vähimmäissäilyvyysajalla tarkoitetaan ajankohtaa, johon saakka kyseinen elintarvike asianmukaisesti säilytettynä säilyttää erityisominaisuutensa; vähimmäissäilyvyysaika ilmoitetaan ilmaisulla 'parasta ennen', jota seuraa päivämäärä tai viittaus siihen pakkauksen osaan, jossa päivämäärä on.

2. Elintarvikkeen viimeinen käyttöpäivä on päivä, johon saakka kyseistä elintarviketta voidaan käyttää; se ilmoitetaan ilmaisulla 'käytettävä ennen', jota seuraa päivämäärä tai viittaus siihen pakkauksen osaan, jossa päivämäärä on.

3. Päivämäärässä on selvästi ja seuraavassa järjestyksessä oltava päivä, kuukausi ja vuosi."

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

23 Granarolo piti vuonna 1999 Italiassa kaupan Saksassa tuotettua korkeassa lämpötilassa pastöroitua maitoa.

24 Comune di Bologna määräsi Granarololle hallinnollisen seuraamuksen, jonka määrä oli 2 167 000 Italian liiraa, koska tämä oli ilmoittanut kyseisen maidon pakkauksissa pitemmän käyttöajan kuin lain nro 169/89 5 §:ssä säädetyt neljä päivää maidon pakkauspäivästä laskettuna.

25 Granarolo nosti kanteen kyseisestä seuraamuksesta Tribunale civile di Bolognassa. Kanteessaan se väitti, että lain nro 169/89 5 § on yhteisön oikeuden ja erityisesti direktiivien 92/46/ETY, 89/395/ETY ja 89/396/ETY vastainen.

26 Granarolo väitti, että korkeassa lämpötilassa pastöroitu maito saadaan erityisen "Falling Stream Heater" -nimisen pastörointimenetelmän (höyryhaudutusmenetelmä) ansiosta, joka on perinteistä pastörointia tehokkaampi ja jonka avulla saadaan maidolle pitempi säilyvyys mutta säilytetään kuitenkin samat aistinvaraiset ja ravintoarvoon liittyvät ominaisuudet, jotka tuoreella pastöroidulla maidolla on.

27 Granarolo ilmoitti, että korkeassa lämpötilassa pastöroidun maidon käsite otettiin Italiassa käyttöön asetuksella nro 54/97, jolla pantiin direktiivi 92/46/ETY täytäntöön. Se korosti, että lain nro 169/89 5 §:n 3 momentissa säädetyn lyhyen määräajan soveltaminen tällaiseen maitolaatuun vaaransi asetuksen nro 54/97 ja niin muodoin direktiivin 92/46/ETY säännösten tehokkaan vaikutuksen. Sen mukaan tuottajan on vahvistettava asetuksen nro 109/92 10 §:n perusteella viimeinen käyttöpäivä tuotteen todellisen säilyvyysajan mukaan. Kyseisellä asetuksella on saatettu direktiivit 89/395/ETY ja 89/396/ETY osaksi Italian lainsäädäntöä.

28 Koska Tribunale civile di Bologna katsoi, että Comune di Bolognan Granarololle määräämä seuraamus olisi kumottava, jos direktiivejä 92/46/ETY, 89/395/ETY ja 89/396/ETY on tulkittava Granarolon esittämällä tavalla, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Voidaanko raakamaidon, lämpökäsitellyn maidon ja maitopohjaisten tuotteiden tuotantoa ja markkinoille saattamista koskevista terveyssäännöistä 16 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/46/ETY (pantu Italiassa täytäntöön 14.1.1997 annetulla tasavallan presidentin asetuksella nro 54/97) ja elintarvikkeiden merkinnöistä, esillepanosta ja mainonnasta annettujen direktiivien 89/395/ETY ja 89/396/ETY (pantu Italiassa täytäntöön 27.1.1992 annetulla asetuksella nro 109) soveltamista rajoittaa kansallisella lainsäädännöllä (erityisesti 3.5.1989 annetun lain nro 169/89 5 §:n 3 momentti luettuna yhdessä lain 3 §:n kanssa), jonka mukaan (esillä olevassa asiassa annetun tulkinnan nojalla) korkeassa lämpötilassa pastöroidun maidon osalta (maitoluokka, josta säädetään ainoastaan direktiivissä 92/46/ETY ja tasavallan presidentin asetuksessa nro 54/97) viimeinen käyttöpäivä on neljäs päivä pakkaamisesta?"

Alustava huomautus

29 Italian hallitus korostaa, että kansallisen oikeuden tulkinta ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevassa päätöksessä on joiltain osin virheellinen. Kyseisen hallituksen mukaan lakia nro 169/89 ei sovelleta korkeassa lämpötilassa pastöroituun maitoon.

30 Tältä osin on huomautettava, ettei yhteisöjen tuomioistuimen asiana ole ottaa kantaa kansallisten säännösten tulkintaan ja sovellettavuuteen eikä vahvistaa pääasian ratkaisemiseksi olennaisia seikkoja.

31 Itse asiassa yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä on yhteisöjen tuomioistuinten ja kansallisten tuomioistuinten välisen toimivallanjaon yhteydessä ottaa huomioon ennakkoratkaisupyynnössä esitetyt, ennakkoratkaisukysymykseen liittyvät tosiasiat ja oikeudelliset seikat, sellaisina kuin ne on ennakkoratkaisupyynnössä määritelty (asia C-475/99, Ambulanz Glöckner, tuomio 25.10.2001, Kok. 2001, s. I-8089, 10 kohta).

32 Näin ollen ennakkoratkaisukysymystä on tarkasteltava Tribunale civile di Bolognan ennakkoratkaisupyynnössään määrittelemien ja tulkitsemien oikeussääntöjen puitteissa.

Ennakkoratkaisukysymys

33 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa kysymyksellään saada selville, onko lain nro 169/89 5 §:n kaltainen sellainen kansallinen säännös, jossa säädetään, että korkeassa lämpötilassa pastöroidun maidon osalta viimeinen käyttöpäivä on neljäs päivä kyseisen tuotteen pakkauspäivästä, ristiriidassa yhteisön oikeuden ja erityisesti direktiivien 92/46/ETY, 79/112/ETY ja 89/396/ETY säännösten kanssa.

34 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisön oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkinnassa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto myös asiayhteys ja sillä lainsäädännöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös tai määräys on (ks. asia C-223/98, Adidas, tuomio 14.10.1999, Kok. 1999, s. I-7081, 23 kohta; asia C-301/98, KVS International, tuomio 18.5.2000, Kok. 2000, s. I-3583, 21 kohta; asia C-156/98, Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000, Kok. 2000, s. I-6857, 50 kohta; asia C-191/99, Kvaerner, tuomio 14.6.2001, Kok. 2001, s. I-4447, 30 kohta ja asia C-491/01, British American Tobacco (Investments) ja Imperial Tobacco, tuomio 10.12.2002, Kok. 2002, s. I-11453, 203 kohta).

35 Direktiivissä 89/396/ETY säädetään ensinnäkin, kuten sen otsikostakin käy ilmi, elintarvike-erän tunnistamismerkintöjä koskevista säännöistä. Kyseisen direktiivin 5 artiklan mukaan elintarvikkeeseen ei tarvitse liittää erän tunnistamisen mahdollistavaa merkintää, kun vähimmäissäilyvyyden päivämäärä tai päivämäärä, jota ennen tuote on käytettävä, ilmaistaan etiketissä. Kyseinen säännös ei koske millään tavalla elintarvikkeen viimeisen käyttöpäivän määrittämistä. Muutoin kyseinen direktiivi ei sisällä mitään muuta säännöstä, joka koskisi suoraan tai välillisesti tällaisen päivän määrittämistä maitotuotteiden osalta.

36 Direktiivi 79/112/ETY koskee sen 1 artiklan sanamuodon mukaisesti sellaisenaan kuluttajalle toimitettavien elintarvikkeiden merkintöjä sekä tietyiltä osin elintarvikkeiden esillepanoa ja mainontaa. Kyseisessä direktiivissä säädetään päällysmerkintöjen yksityiskohtaisista säännöistä, luetellaan pakolliset merkinnät sekä tarvittaessa tapa, jolla kyseiset merkinnät on ilmaistava.

37 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 42 kohdassa korostanut, direktiivissä 79/112/ETY säädetään muodolliset säännöt, jotka koskevat pakollisia merkintöjä, joiden on oltava elintarvikkeiden päällysmerkinnöissä, eikä siinä vahvisteta yhtään näiden merkintöjen aineellista sisältöä koskevaa sääntöä. Vaikka kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa täsmennetään, että elintarvikkeeseen on pakollisesti merkittävä "vähimmäissäilyvyyspäivämäärä" tai erittäin helposti pilaantuvien elintarvikkeiden osalta "päivämäärä, jota ennen tuote on käytettävä" sekä tapa, jolla nämä merkinnät on ilmaistava, siihen ei sisälly yhtään sääntöä, jonka avulla voitaisiin määrittää suoraan tai välillisesti elintarvikkeiden vähimmäissäilyvyysaika tai tällaisten elintarvikkeiden viimeinen käyttöpäivä.

38 Direktiivin 92/46/ETY osalta on syytä mainita, että kuten sen 1 artiklasta käy ilmi, siinä säädetään raakamaidon, lämpökäsitellyn kulutukseen tarkoitetun maidon, maitopohjaisten tuotteiden valmistukseen tarkoitetun maidon ja ihmisravinnoksi tarkoitettujen maitopohjaisten tuotteiden tuotantoa ja markkinoille saattamista koskevista terveyssäännöistä.

39 Direktiivin 92/46/ETY toisesta ja viidennestä perustelukappaleesta ilmenee lisäksi, että nämä säännöt on säädetty yhteisön tasolla maitoalan järkiperäisen kehityksen varmistamiseksi ja sisämarkkinoiden asteittaiseksi toteuttamiseksi tarkoitettujen edellytysten luomiseksi.

40 Direktiivin 92/46/ETY II luvun, jonka otsikko on "Yhteisön tuotantoa koskevat säännöt", nojalla tässä direktiivissä tarkoitettujen tuotteiden eli raakamaidon, lämpökäsitellyn maidon ja maitopohjaisten tuotteiden on täytettävä direktiivin liitteissä A—C täsmennetyt vaatimukset, jotta niitä voitaisiin käyttää muiden tuotteiden valmistukseen ja jotta erityisesti lämpökäsitelty maito voitaisiin saattaa markkinoille.

41 Näin ollen direktiivin 92/46/ETY liitteessä A vahvistetaan maidon käsittelylaitokseen ja/tai jalostamoon tuotavan raakamaidon hyväksymistä koskevat edellytykset. Saman direktiivin liitteessä B vahvistetaan yleiset edellytykset, jotka koskevat kyseisten käsittelylaitosten ja jalostamojen hyväksymistä, sekä kyseisten laitosten tilojen ja laitteiden sekä henkilöstön hygieniavaatimukset. Kyseisen direktiivin liitteessä C olevassa I luvussa vahvistetaan lämpökäsitellyn maidon ja maitopohjaisten tuotteiden valmistusvaatimukset. Tältä osin on syytä erityisesti mainita, että direktiivin 92/46/ETY liitteessä C olevan I luvun A kohdan 4 alakohdan a alakohdan ii alakohdassa sallitaan korkeassa lämpötilassa pastöroidun maidon tuotanto. Liitteessä C olevassa II luvussa määritellään maitopohjaisten tuotteiden ja kulutukseen tarkoitetun maidon mikrobiologiset vaatimukset. Samassa liitteessä olevissa III ja IV luvuissa säädetään direktiivissä 92/46/ETY tarkoitettujen tuotteiden käärimistä, pakkaamista ja päällysmerkintöjä koskevista säännöistä. Kyseisessä liitteessä olevaan V lukuun sisältyvät näiden tuotteiden kuljetusta ja säilyttämistä koskevat vaatimukset. Lopuksi liitteessä C olevan VI luvun nojalla kyseiset laitokset ovat toimivaltaisen viranomaisen harjoittaman terveysvalvonnan alaisia.

42 Direktiivi 92/46/ETY koskee kaikkia prosessin vaiheita maidon tuotannosta tuotteiden kuljetukseen eri myyntipisteisiin, kuten julkisasiamies on korostanut ratkaisuehdotuksensa 36 kohdassa.

43 On todettava, että vaikka direktiivissä 92/46/ETY vahvistetaan sangen yksityiskohtaiset säännöt maidon tuotannon ja markkinoille saattamisen eri vaiheiden osalta, siinä ei pyritä määrittelemään siinä tarkoitettujen tuotteiden vähimmäissäilyvyysaikaa eikä viimeistä käyttöpäivää. Itse asiassa lukuun ottamatta säännöstä, joka sisältyy kyseisen direktiivin liitteessä C olevan II luvun C kohtaan, jonka mukaan viimeiseen käyttöpäivään sovellettavista mikrobiologisista kriteereistä voidaan päättää yhteisön tasolla, direktiiviin ei sisälly tältä osin yhtään säännöstä. Kyseisestä direktiivistä ei voida myöskään päätellä, että tuottajien asiana olisi määritellä kyseiset päivät.

44 Näissä olosuhteissa on syytä päätellä, että koska yhteisön tasolla annettuja säännöksiä ei ole, maitotuotteiden viimeisen käyttöpäivän määrittäminen kuuluu lähtökohtaisesti direktiivin 79/112/ETY 9 ja 9 a artiklassa säädettyjen säännösten mukaisesti toimien kunkin jäsenvaltion toimivaltaan.

45 Vaikka jäsenvaltiot ovatkin periaatteessa toimivaltaisia määrittämään direktiivissä 92/46/ETY tarkoitettujen tuotteiden viimeisen käyttöpäivän, niiden on pidätyttävä antamasta säännöksiä, jotka ovat omiaan vakavasti vaarantamaan direktiivissä säädetyn tavoitteen toteuttamisen.

46 Kuten direktiivin 92/46/ETY perustelukappaleista ja sen säännösten yleisestä rakenteesta ilmenee, direktiivin tarkoituksena on erityisesti helpottaa siinä tarkoitettujen maitotuotteiden myyntiä ja vapaata liikkuvuutta.

47 On syytä korostaa, että direktiivissä 92/46/ETY säädetty tavoite vaarantuisi vakavasti, jos jäsenvaltio vahvistaisi jollekin maitotuotteelleen viimeisen käyttöpäivän, joka olisi omiaan estämään vakavasti kyseisen tuotteen myyntiä kyseisessä jäsenvaltiossa.

48 Käsiteltävänä olevassa asiassa lain nro 169/89 5 §:ssä vahvistetaan korkeassa lämpötilassa pastöroidulle maidolle ja tuoreelle pastöroidulle maidolle sama viimeinen käyttöpäivä eli neljäs päivä tuotteen pakkaamisesta. On kuitenkin ilmeistä, että intressi myydä korkeassa lämpötilassa pastöroitua maitoa perustuu siihen, että sen säilyvyys, joka ylittää lain nro 169/89 5 §:ssä säädetyn neljän päivän määräajan tuotteen pakkaamisesta, on huomattava ja selvästi pitempi kuin tuoreen pastöroidun maidon.

49 Tällaisen viimeisen käyttöpäivän määrittäminen näyttää voivan vakavasti rajoittaa tämäntyyppisten maitotuotteiden myyntiä ja vapaata liikkuvuutta Italiassa ja vaarantaa näin ollen vakavasti direktiivissä 92/46/ETY säädetyn tavoitteen toteutumisen.

50 Näin ollen on todettava, että direktiivi 92/46/ETY on ristiriidassa pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen kansallisen lainsäädännön kanssa, jossa vahvistetaan korkeassa lämpötilassa pastöroidun maidon viimeinen käyttöpäivä siten, että se ei voi ylittää neljää päivää kyseessä olevan tuotteen pakkaamisesta.

51 Joka tapauksessa pääasiassa kyseessä olevan kaltainen jäsenvaltion lainsäädäntö merkitsee EY 28 artiklassa tarkoitettua tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoitusta.

52 Vaikka onkin totta, että maidon käyttöajan määrittäminen kuuluu jäsenvaltioiden terveyspolitiikkaan, Italian hallitus ei ole vedonnut yhteenkään argumenttiin osoittaakseen, että kyseinen viimeinen käyttöpäivä, joka on vahvistettu kansallisessa lainsäädännössä, on tarpeen kansanterveyden suojelemiseksi tai muun yleisen edun suojelemiseksi.

53 Laissa nro 169/89 säädetty neljän päivän käyttöaika ei kuitenkaan ilmeisesti ole oikeassa suhteessa kansanterveyden suojelun tavoitteeseen nähden, koska objektiivisista seikoista ei ilmene, että korkeassa lämpötilassa pastöroidun maidon säilyvyysaika olisi yhtä lyhyt kuin tuoreen pastöroidun maidon säilyvyysaika.

54 Näissä olosuhteissa esitettyyn kysymykseen on vastattava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen sellainen kansallinen lainsäädäntö, jossa säädetään korkeassa lämpötilassa pastöroidun maidon viimeiseksi käyttöpäiväksi neljäs päivä tuotteen pakkaamisesta, on ristiriidassa direktiivin 92/46/ETY sekä EY 28 ja EY 30 artiklan kanssa.

Oikeudenkäyntikulut

55 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Italian hallitukselle ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Tribunale civile di Bolognan 24.5.2001 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Pääasiassa kyseessä olevan kaltainen sellainen kansallinen lainsäädäntö, jossa säädetään korkeassa lämpötilassa pastöroidun maidon viimeiseksi käyttöpäiväksi neljäs päivä kyseisen tuotteen pakkauspäivästä, on ristiriidassa raakamaidon, lämpökäsitellyn maidon ja maitopohjaisten tuotteiden tuotantoa ja markkinoille saattamista koskevista terveyssäännöistä 16 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/46/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 13.12.1994 annetulla neuvoston direktiivillä 94/71/EY, sekä EY 28 ja EY 30 artiklan kanssa.

Timmermans Jann von Bahr

Julistettiin Luxemburgissa 13 päivänä marraskuuta 2003.

R. Grass V. Skouris

kirjaaja presidentti